

SZENTESI ZÖLDI László ■ ÁLLÁSPONT

Napló mindenről, semmiről

Csomagot hozott nemrég a posta, kíváncsian bontottam ki, persze, előzetesen már pontosan tudtam, mi van benne, csak azt nem sejtettem, hogyan néz ki a küldemény. A könyv, amelyet régi tanárom jóvoltából kézhez vettem, diáknapló. Bravúros módon sikerült az eredeti formáját megőrizni, a kötet fele kézzel írott szöveg, a másik ugyanez, még egyszer, jól olvashatóan. A füzet borítóján az alábbi olvasható: Napló. Zsoldos János. A szerzőről tudni kell, hogy harminccsalnyolc rövid szövegét 1956 októberétől karácsonyig a Debreceni Református Kollégium diákjaként vetette papírra. Hogy ilyesmi egyáltalán megjelenhet Magyarországon, elsősorban Győri János tanár úr, közgyűjteményi igazgató éleslátását dicséri.

Hogy miről szól *Zsoldos János*, akkoriban tizenhét éves diák naplója? Magától értetődően a forradalomról és a debreceni református középiskola tanárjainak, diákjainak tevéleges hozzájárulásáról. Fontos ez a tevéleges szó: hiszen amikor én – rövid ideig – a kollégiumban tanultam 1984–85-ben, az akkori évkönyvben azt olvashattuk, 1956-ban a kollégium tanárai nem engedték meg a diákoknak, hogy részt vegyenek a városi eseményekben. Már akkor, gyermekfejjel is furcsálltam ezt, most pedig kiderült, hogy természetesen csak elkenés a kései kozmetikázás. Zsoldos János könyvéből kiderül, hogy október 23-án a kollégium vezetése „boldogan” elengedte diákjait a városi, Déri téri tüntetésre. A református kollégium diákjai végighallgatták a beszédek, elénekelték a Himnuszt, a Szózatot, *Görbe János* színésszel együtt szavalták a Nemzeti dalt, majd az esti, nagyjából kétórás összetűzésbe, fegyveres harcba is belekeveredtek (Zsoldos is futott, szerencsésen túlélte a kalandot). November 4-ig, az oroszok és a pufajkások felbukkanásáig a kollégium diákjai rádiót hallgattak, izgatottan elemezték a budapesti eseményeket. Innentől kezdve jórészt a pingpongozásról, személyes benyomásokról, a gyéren csordogáló hírekről szól az 56-os napló. Humorukat a drámai fordulat idején sem veszítették el a diákok: a kintről órákon át tartó lövöldözést morzejeleként lejegyezték, és jót derültek, amikor

az egyik sortűz jelei alapján az SS szó rajzolódott ki előttük.

Joggal vetődik fel, egyáltalán milyen haszna lehet ennek a diáknaplónak, miért fontos azt tudnunk, mi történt a kollégium falai között karácsonyig, amikor egy roppant fontosságú szentesi disznótorra tett célzással Zsoldos János örökre kilép

a történelemből? A szövegből választ kapunk kérdésünkre, a szerző ugyanis az alábbiakkal indítja naplóját: *„Ezt a naplót azért írom, hogy a diákkéletről emlékem maradjon meg. Ez az élet a diákok számára sokszor elviselhetetlennek látszik, de azt tudom, hogy egy pár év múlva nem így fogom látni.”* 2021-re eltelt néhány esztendő, sem Zsoldos János, sem naplójának főbb szereplői nincsenek már köztünk, de való igaz, hogy minden apró részlet döntő jelentőségű. Bizonyos debreceni eseményeket, különösen lövöldözéseket, összecsapásokat pontosan rögzíthetünk az írás alapján, hiszen Zsoldos jelen volt, vagy a legközvetlenebb barátai elbeszélései alapján rögzítette a történeteket. Nemcsak a református gimnázium és a kollégium, hanem a város szempontjából is fontos, hogy hol és mi zajlott, de sztrájkhangulatról, gyűlésekről, alkalmi és állandó csoportosulásokról is értesülünk.

Zsoldos naplójának legérdekesebb feljegyzései a kollégium belső életéről tudósítanak. Arról, ahogyan a harcias szemléletű, nemzeti felfogású diákok várják a nyugati segítséget, ahogyan várta apám, nagyapám és sok száz millió ember a nagyvilágban is – és amely természete-

sen soha nem érkezett meg. Odabent, az intézmény rideg falai közt a diákok lázas izgalommal követik a kinti eseményeket, majd november 4-e után az érdeklődés csökken, hősről bejegyzései is egyre rövidebbek, egyre több a tanulás, decemberben pedig már nagyon várjuk a téli vakációt. Összességében a református kollégium nagy tanúságtétele ez a kis könyv, tisztelgő emlékezés ezekre a fiúkra, akik előtt és után más nemzedékek kerültek pontosan ilyen helyzetbe, és vitték tovább a magyar szabadság fátylóját családban, egyházban, nemzetben. Zsoldos János naplójában szó szerint semmi szenzációs nem szerepel, és ebben – paradox módon – éppen ez a tény

a megnyugtató. Ahogyan ezek a fiúk méltósággal, bizakodva várták a jobb időket, de közben költelességtudóan és szorgalmasan ellátták napi feladataikat, abban van valami – nemesen vett értelemben – református és magyar. Mert a népből jött sarjakat nevelgető intézmény, az egyidejűleg furcsa elvonultságában saját szabályai szerint élő debreceni kollégium története éppen erről szól.

Akár filmet, mélyenszántó emberi és közösségi drámát is rendezhetnénk ebből a szikár, alapos, de jól dokumentált kötetből – Amerikában biztosan megtennék, nálunk más a helyzet.

Zsoldos János két éve hunyt el, a család most engedte kiadni a kéziratot. Oly sok idővel a forradalom után vajon léteznek-e még elfeledett, fiókba zárt, padláson, pincében porosodó személyes iratok a forradalomról? Egészen biztosan. Előkerülésük, felbukkanásuk tovább gyarapíthatja közös tudásunkat a XX. század embert próbáló időszakairól. A mostani kis kötet hasznos adalék a debreceni események kutatói számára, egyidejűleg felbecsülhetetlen forrás a debreceni kollégium modern kori történelmében. Nem egyszerűen örvendetes, hogy kézbe vehetjük a naplót, de valósággal kötelességünk is elolvasni – sok minden kavardik bennünk, miközben ismerkedünk az 1956-os debreceni diákokkal. Különösen, ha mi magunk is azok voltunk három évtizeddel később, úgyszintén világtörténelmi változás előszobájában töltve fiatal éveinket, miközben sejtelmünk sem volt róla, hogy világtörténelmi idők következnek. ■